

Autorka: Bc. MARIE FRANCOVÁ

Název: *Myšlenkový svět utrakvistického kněze Václava Rosy*, diplomová práce, FF UK, Praha 2023, 83 stran textu, seznam literatury a pramenů, přílohy: tabulky Rosových rukopisů, ukázky z pramenů, přehled Rosových zdrojů, edice zápisů některých Rosových snů

Oponent práce: PhDr. Jan Zdichynec, Ph.D.

Odevzdáno v Ústavu českých dějin FF UK v srpnu 2023.

Lze jen přivítat práce k náboženským dějinám, a to snad ještě více z období přelomu středověku a raného novověku, jež zůstává v posledních desetiletí poněkud ve stínu bádání o pobělohorské či barokní zbožnosti. Proto jsem s radostí přijal oponenturu diplomové práce Bc. Marie Francové věnované duchovním obzorům kališnického kněze Rosy, jejíž práci bakalářskou jsem posuzoval též. Přirozeně mě zajímal autorčin vývoj a posun tématu. Obojí nastalo a předkládaná diplomová práce představuje zajímavý, do různých souvislostí a perspektiv postavený vhled do myšlení první poloviny 16. století, který na první pohled působí nenápadně, je formulován skromně, ale je podložen poctivou a pečlivou prací s prameny i odbornou literaturou. Důkladnou práci dosvědčují i rozsáhlé, pestré a minuciózně zpracované přílohy.

Po formální a jazykové stránce není třeba studii mnoho vytknout. Diplomová práce je připravena kvalitně, důkladně je zpracován i poznámkový aparát. Píše jasně, výstižně, úsporně, autorka formuluje spíše krátké, přehledné věty a důležitá je i syntéza její bakalářské práce. Najdeme zde jen menší jazykové a stylistické prohřešky.¹ Též v poznámkách objevíme jen drobné chyby, např. chybí kapitálka ve jménu Winterově (s. 16). Názvy opakovaně citovaných děl mohla být více zkracována (Schwarzenberg, Dragoun – Doležalová – Ebersonová), u Zíbrtovy edice snů bych uvedl zkratku (*ed.*). Autorka se příliš neopakuje.²

Práce je rozvržena logicky, i když např. kapitola o Rosově knihovně či kapitola „Sny“ mohla být jistě jemněji členěna na další podkapitoly. Také ve třetí kapitole najdeme mnohem více, než jen představení Rosovy osobnosti, ale též informace o jeho kontaktech k patronům, kněžím, administrátorům. Kapitola o snech tematicky z celku poněkud vyčnívá, i když do studie právem patří – snad mohla být více zdůvodněna vzhledem k cíli této práce. Naopak lépe strukturovaná je komparativní pasáž, zasazující Rosu do kontextu soudobých intelektuálů.

Po stránce obsahové je třeba zdůraznit, že téma je dobře vymezeno a promyšleno, i když autorka mohla lépe charakterizovat otázky, jež si kladla, a průběžně během práce lépe rozlišovat, co je její vlastní badatelský přínos a co je převzato z literatury. Oceňuji zejména srovnání a využití různých metod: textové a kodikologické kritiky, kvantitativního rozboru rukopisů, chronologie, částečně i přístupů intelektuálních a kulturních dějin a literární vědy.

Zajímavý je historizující Rosův pohled na Jednotu bratrskou se zohledněním role Johanky z Krajku (s. 22). Pozoruhodné je i to, že Rosa – ač kališnický kněz – vnímá negativně odvezení hlavy světce Pavla, prvního poustevníka, do Uher (s. 23), stejně jako že kriticky hodnotí šmalkaldskou válku – byly to tedy zápisky psané pro soukromou potřebu, když si dovolil být autor takto kritický?

Vcelku podařený je přehled knihoven; byť je zakotvený spíše v období středověkém a hlavně v Dragounově *Handbůšce*. Autorka reviduje starší bádání o Rosových knihách s pomocí moderních zdrojů a Schwarzenbergova katalogu – ovšem je to práce trochu z druhé ruky, protože přímo fyzicky s rukopisy nepracovala. Popis Rosovy knihovny i rukopisů, jejich složení a uspořádání, je kvalitní, ale snad by mohl být jinak strukturován – nejdříve bych vyložil, podle čeho poznáme Rosovy knihy, a pak teprve podal formální a obsahový popis. Zajímavá je zmínka o německo-latinském breviáři – jakého byl charakteru? Lze více rozebrat glosy k Rosovým textům? (např. k rukopisu Matouše z Krakova?). Autorka sice sebrala cenný materiál, ale na některých místech bych ocenil hlubší reflexi sebraného.

Cenný je jistě rozbor textů, které si Rosa opsal nebo nechal opsat, byť i ten mohl být možná ještě více prohlouben a okomentován. I tady by prospělo členění na další podkapitoly. Autorka zde opravdu provedla důkladnou textologickou katalogů, většinou na základě katalogů či digitalizovaných vydání rukopisů. Zajímavé jsou i úvahy o získávání či prodávání knih. Opravdu Rosa nevlastnil žádné tisky? Vzrušující je dále otázka, jak se Rosovy rukopisy dostaly do sbírek Ferdinanda Tyrolského³ – vytvořila si mezitím nějakou další hypotézu? A svědčí to o tom, že Rosa byl skutečně výjimečný kněz? Inspirativní jsou také „snové“ pasáže práce, autorka pracuje s různou literaturou, byť ta by mohla být snad i pestřejší (a existuje literatura zahraniční). M. Francová navíc

¹ S. 10: *se s ní zabývala; akta, které editoval*; s. 23 – *přestupovali ke stoupencům luterství* – nepěkná formulace, s. 25 – *Zabývá se především politickým vývojem než samotnou situací v Praze*. V abstraktu bych místo *thought-world* psal snad raději *intellectual world*.

² I když několikrát říká jinými slovy totéž na s. 23 a 24, ohledně zaujatosti Rosy a Bartoše Písaře.

³ Ovšem s těmito otázkami se autorka opakuje, na s. 40, 41.

doplňuje jeden další sen k výčtu dosud známému bádání. Jistě sny přispívají k poznání osobnosti kněze, byť těžko můžeme doložit, jak sny sám Rosa vnímal, zda dobové snáře skutečně používal. Více bych v této i dalších částech doplnil přímých citátů z pramenů (i z Rosových zápisků, např. při jeho pohledech na Jednotu bratrskou nebo při šmalkaldské válce – s. 24).

Historické řemeslo: při přehledu čeledi Rosovy (s. 15 a 16) je otázka, co přináší sama autorka a co vyzkoumal již F. Menčík. M. Francová pěkně sleduje sociální síť kališnického faráře. Oceňuji, že se autorka aspoň částečně vypořádala i s originálními prameny, které přepisuje precizně. Přesvědčivě působí i přehled Rosových zdrojů v přílohách. Oceňuji, že se vymezuje, posouvá oproti Menčíkovu poznání (např. úvahy o písářích na s. 32)

Z **nedostatků** je třeba uvést, že nejsou zohledněny práce Petra Voita ke knižní kultuře či Jiřího Peška a Olgy Fejtové k měšťanským knihovnám doby předbělohorské. Důkladněji mohla být zhodnocena dosavadní literatura (autorka vlastně podává jen její výčet), více mohlo být uvedeno literatury k utrakvismu (autorka opomíjí např. studie P. Kurky). Opravdu lze použít termínu *busitská revoluce* (s. 12, 55)? Autorka poněkud volně zachází s pojmem „české země“ spíše ve smyslu Čech a Moravy.

Autorka směšuje ve svém přehledu prameny a literaturu; tato pasáž působí poněkud neuspořádané, když začíná Menčíkovou edicí, navazuje Winterovým *Životem církevním* a pak se zase vrací k *Aktům konzistoře podoboji*. Domnívám se, že se měla pokusit opravdu získat diplomovou práci Lenky Havlíkové k tématu, obhájenou na ústecké univerzitě. Také charakteristika používané metodologie mohla být propracovanější.

Tu a tam najdeme naivní tvrzení – nepochybně nevraživost vůči patronům byla dána tím, že si prisvojovali majetek (s. 18). Jistě, v době pobělohorském byl menší zájem o knihy evangelíků, což je trochu eufemismus.

Více měly být zhodnoceny Rosovy zápisky – je to spíše konstrukce Menčíkova? Špatný je překlad na s. 36 – *de modo circa electionem praelatorum observando* – není o prelátech určených k pozorování, ale o zachovávaní způsobu při volbě prelátů. Jistě by se dal majitel panství Dub zjistit.

Otázky k obhajobě: Napadá autorku nějaký souvěký intelektuál, s nímž by bylo možné Rosu srovnat, co se týče bohatství dochovaných pramenů, případně i jeho pohledů na svět? Informace o Rosovi můžeme čerpat jen z rukopisů?

Je Rosova knihovna spíše středověká nebo humanistická? Jak sama autorka pro sebe vymezuje středověk a co je pro ni středověká knihovna?

M. Francová ve své analýze pracovala více s edicí. Je vydání spolehlivé? Nakolik se liší od originálu – pracovala i s ním?

Lze Rosovy zápisy pokládat za příklad *egodokumentu*? Převažuje zájem o dění v církvi, v zemi, nebo osobní informace? Psal je pro sebe nebo pro veřejnost? Vnímal Rosa sny spíše jako Boží poselství, pozitivně, nebo jako pokušení?

Mohla by autorka lépe zdůvodnit, že Rosovým informátorem o šmalkaldské válce a prvním stavovském odboji nebyl Sixt z Ottersdorfu?

Ovlivňovalo Rosu humanistické myšlení nebo byl spíše dítětem středověku? Byl Rosa typickým knězem své doby?

Dokáže si představit, že by pracovala s rukopisy dále a jak by postupovala?

Tisky žádné doložené pro Rosu nejsou?

Závěrem chci říci, že práci M. Francové pokládám za kvalitní sondu nejen do intelektuálního obzoru utrakvistických kněží, ale i do jejich mobility a do každodennosti utrakvistické církve. **Oceňuji** důkladnost výzkumu i schopnost analytického myšlení, již autorka prokázala ve srovnání se svou bakalářskou prací, jejíž výsledky ještě syntetizuje a nově reflektuje a dále rozvíjí. Pracuje s odbornou literaturou různých žánrů, má jistý literární talent, byť se možná místy vyjadřuje až zbytečně úsporně. Chvályhodná je její práce s českými a latinskými prameny.

Práci M. Francové rád doporučuji k obhajobě se známkou výborně či velmi dobře podle průběhu obhajoby.